

Krok przed Europą: ukraińska regulacja sui generis ochrony utworów generowanych przez sztuczną inteligencję – analiza prawnoporównawcza z prawem polskim i unijnym

Roman Atamanskyi

Streszczenie

Niniejsza praca poświęcona jest analizie ukraińskiego uregulowania ochrony *sui generis* nieoryginalnych obiektów wygenerowanych przez sztuczną inteligencję na tle polskiego i europejskiego prawa autorskiego. Celem badania jest ocena skuteczności ukraińskiego modelu oraz identyfikacja potencjalnych rozwiązań dla ustawodawstwa polskiego oraz Unii Europejskiej. Zastosowano metodę dogmatyczną oraz prawnoporównawczą. Przeprowadzona analiza potwierdza, że ukraińskie rozwiązanie, polegające na wprowadzeniu ochrony majątkowej dla wygenerowanych obiektów, skutecznie wypełnia lukę prawną w okresie przejściowym, chroniąc nakłady inwestycyjne bez rozmywania tradycyjnego pojęcia twórcy będącego człowiekiem. Sformułowane wnioski wskazują na konieczność rozważenia wdrożenia zbliżonego modelu ochrony *sui generis* w Polsce i UE, zaznaczając jednak, że ukraińskie rozwiązanie wymaga dalszego dopracowania.

Spis Treści

Streszczenie.....	1
Wstęp	3
I. Ochrona wytworów SI a ochrona prawnoautorska.....	4
1.1. Pojęcie obiektu wygenerowanego przez SI	4
1.2. Tradycyjny model autorstwa i jego granice	5
II. Ukraińska regulacja <i>sui generis</i> ochrony wytworów sztucznej inteligencji.....	6
2.1. Geneza i główne założenia ochrony <i>sui generis</i>	6
2.2. Pojęcie „nieoryginalnego obiektu wygenerowanego przez program komputerowy”	7
2.3. Przesłanki ochrony <i>sui generis</i>	8
2.4. Podmiot uprawniony z prawa <i>sui generis</i> do wygenerowanego obiektu... 8	
2.5. Treść i charakterystyka prawa <i>sui generis</i> oraz czas trwania ochrony	9
III. Polskie i europejskie prawo a obiekty SI.....	11

3.1. Status obiektów SI w polskim prawie	11
3.2. Stanowisko polskiej doktryny odnośnie do ochrony obiektów SI	12
3.3. Dyrektywa 2019/790 i <i>text mining</i>	12
3.4. AI Act (2024) — zakres regulacji i prawo autorskie	13
3.5. Stanowisko Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej	14
Wnioski.....	15
Bibliografia.....	17

Wstęp

Ponad stulecie prawo autorskie opierało się na jednej, jak wcześniej się wydawało, bezspornej przesłance – że twórcą jest człowiek. Gwałtowny rozwój generatywnej sztucznej inteligencji¹ zdaje się poddawać w wątpliwość to założenie. W polskim porządku prawnym zarówno doktryna, jak i orzecznictwo konsekwentnie wychodzą z założenia, że twórcą może być wyłącznie osoba fizyczna, podczas gdy obiekty generowane przez systemy SI przy znikomym udziale człowieka pozostają poza sferą ochrony prawa autorskiego, niezależnie od ich artystycznej lub rynkowej wartości. Ten fakt tworzy znaczącą lukę prawną, której do tej pory nie wypełnił ani polski, ani europejski ustawodawca. W sierpniu 2024 r. wszedł w życie AI Act² – rozporządzenie Unii Europejskiej o sztucznej inteligencji, które stało się pierwszym na świecie kompleksowym aktem prawnym dedykowanym systemom SI. Niemniej jednak ten akt nie rozwiązuje kwestii praw do obiektów stworzonych przez SI³.

Tymczasem jeszcze dwa lata wcześniej ukraiński ustawodawca zdecydował się wypełnić tę lukę prawną, wprowadzając szczególną ochronę *sui generis* obiektów wygenerowanych przez sztuczną inteligencję, tworzonych bez twórczego udziału człowieka.⁴ Celem niniejszej pracy jest analiza ukraińskiej regulacji ochrony *sui generis* obiektów wygenerowanych przez sztuczną inteligencję na tle polskiego i europejskiego prawa, a u podstaw prowadzonego badania leży teza, według której Ukraina, pomimo pewnych wad konstrukcyjnych, stworzyła działający model ochrony obiektów SI, który jest w stanie posłużyć za punkt

¹ Sztuczna inteligencja (dalej jako SI).

² Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1689 z dnia 13 czerwca 2024 r. w sprawie ustanowienia zharmonizowanych przepisów dotyczących sztucznej inteligencji (Dz. Urz. UE L 2024/1689).

³ U. Uchmańska, „Regulacje prawne w zakresie AI na świecie”, *portal Crido.pl*, <https://crido.pl/blog-business/miedzy-kodem-a-paragrafem-regulacje-prawne-w-zakresie-ai-na-swiecie/> (dostęp: 9 czerwca 2026).

⁴ TrafficWatchdog, „Prawa autorskie do obrazów generowanych przez AI – stan na rok 2025”, *portal TrafficWatchdog.pl*, <https://trafficwatchdog.pl/pl/blog/hwwk9tbje204okjcza596h7q/prawa-autorskie-do-obrazow-generowanych-przez-ai-stand-na-rok-2025> (dostęp: 9 czerwca 2026).

odniesienia dla europejskiego ustawodawcy. Przy analizie posłużono się przede wszystkim metodą dogmatyczną i prawnoporównawczą.

I. Ochrona wytworów SI a ochrona prawnoautorska

1.1. Pojęcie obiektu wygenerowanego przez SI

W pierwszej kolejności określenie statusu prawnoautorskiego wytworów technologii SI wymaga dokładnego ustalenia znaczenia pojęcia „obektu wygenerowanego przez sztuczną inteligencję”, a także obiektywnej oceny stopnia udziału człowieka w procesie jego tworzenia. W literaturze na ten temat powszechnie przyjęty jest podział dychotomiczny. Jak wskazuje A. Bar, przy ocenie statusu prawnoautorskiego takich obiektów wyróżnia się dwie główne kategorie: dzieła „wspomagane komputerowo” (tworzone „z wykorzystaniem SI”) oraz obiekty „generowane komputerowo” (tworzone „przez SI”) ⁵. Klasyfikacja ta pozwala jasno rozgraniczyć sytuację, w której człowiek zachowuje obszar swobody twórczej i sprawuje kontrolę nad procesem, wykorzystując maszynę jako narzędzie pomocnicze, od sytuacji, w której rola użytkownika sprowadza się jedynie do uruchomienia procesu działania systemu, wykluczając możliwość wniesienia przez niego bezpośredniego wkładu twórczego⁶.

Z różnicy między autonomicznym działaniem algorytmu a instrumentalnym charakterem jego wykorzystania wynikają fundamentalne konsekwencje prawne. Dzieła wspomagane komputerowo są definiowane jako rezultaty pracy systemów technologicznych, w których da się zauważyć twórczy wkład człowieka, dzięki czemu zachowuje on przestrzeń dla swobody twórczej i sprawuje minimalną kontrolę nad przebiegiem procesu twórczego. Z tego powodu, jak podkreślają badacze, takie dzieła mogą *de lege lata* podlegać klasycznej ochronie prawem

⁵ A. Bar, „Prawo autorskie w erze sztucznej inteligencji. Uwagi na tle historii „Portretu Edmonda de Belamy””, *Prawo Mediów Elektronicznych*, nr 1 (2022): 18, 22.

⁶ *Ibidem*, s. 21–22.

autorskim⁷. Z kolei obiektami generowanymi komputerowo nazywa się te rezultaty, w których specyfika pracy systemu w pewnym sensie wyklucza możliwość bezpośredniego przejawienia się twórczego wkładu człowieka. Prowadzi to do dyskusji nad tym, w jakim stopniu takie wytwory mogą być chronione *de lege lata* w ramach innych instytucji prawnych, jako utwory zbiorowe lub bazy danych, jako że klasyczny reżim autorski nie zabezpiecza w pełni kapitału zainwestowanego w ich powstanie⁸.

1.2. Tradycyjny model autorstwa i jego granice

Brak ochrony dla obiektów generowanych całkowicie autonomicznie przez programy komputerowe jest uwarunkowany tym, że aksjomatem światowego prawa autorskiego pozostaje bezwarunkowy antropocentryzm. Proces twórczy wymaga odzwierciedlenia unikalnej osobowości, intuicji lub emocji, których systemy komputerowe nie posiadają ze względu na swoją technologiczną naturę. Tradycyjnie w doktrynie prawa autorskiego w Polsce przyjmuje się ten antropocentryczny punkt widzenia za jedyny możliwy fundament ochrony⁹. Pomimo swojego historycznego uzasadnienia, w dobie generatywnej SI takie dogmatyczne podejście jest sztywno ograniczone, ponieważ *a priori* wyklucza ono jakąkolwiek ochronę obiektów niemających bezpośredniego pochodzenia od człowieka, a w konsekwencji pozostawia rynek bez instrumentów ochrony zainwestowanego kapitału.

W rezultacie wytwory generowane autonomicznie przez SI nie podpadają pod tradycyjną koncepcję prawa autorskiego i od momentu stworzenia

⁷ *Ibidem*, s. 22.

⁸ A. Auleytner, M. J. Stępień, „Prawnoautorska ochrona rezultatów działalności intelektualnej człowieka obejmujących wytwory sztucznej inteligencji”, *Monitor Prawniczy*, nr 20, dodatek „Prawo Nowych Technologii” (2020): 125.

⁹ J. Szczotka, „Sztuczna inteligencja vs prawo autorskie – pytanie o finał starcia. Futurologia, a może to już jutro?”, *Studia Iuridica Lublinensia* 33, nr 1 (2024): 322.

przechodzą do domeny publicznej¹⁰. Ten stan rzeczy, chociaż uzasadniony brakiem zdolności systemów do działań twórczych, pociąga za sobą negatywne konsekwencje rynkowe. Z jednej strony bezpłatne i niekontrolowane korzystanie z niechronionych obiektów SI wypiera z rynku tradycyjnych autorów, którzy nie mogą konkurować cenowo z bezpłatnymi zasobami z domeny publicznej¹¹. Z drugiej strony brak praw wyłącznych do wygenerowanych obiektów powstrzymuje przedsiębiorców przed inwestowaniem w zaawansowane projekty na bazie generatywnej SI, pozbawiając ich możliwości obrony przed nieuchronnym kopiowaniem rezultatów przez konkurentów¹². Ta dwustronna dysfunkcja potwierdza konieczność stworzenia odrębnego prawa wyłącznego, które uregulowałoby rynek bez rozmywania tradycyjnego prawa autorskiego. W poszukiwaniu wyjścia z tego ekonomicznego i prawnego patu nowatorskim, choć wymagającym dopracowania rozwiązaniem stała się niedawna inicjatywa Ukrainy, która jako pierwsza zdecydowała się na systemowe uregulowanie tej sfery na poziomie ustawodawczym.

II. Ukraińska regulacja *sui generis* ochrony wytworów sztucznej inteligencji

2.1. Geneza i główne założenia ochrony *sui generis*

Przyjęcie w grudniu 2022 roku ustawy Ukrainy „O prawie autorskim i prawach pokrewnych” (Zakon Ukrainy nr 2811-IX)¹³ stało się ważnym przełomem. Do 1 stycznia 2023 roku na Ukrainie brakowało jakiegokolwiek regulacji w odniesieniu do nieoryginalnych obiektów wygenerowanych przez programy komputerowe, chociaż potrzeba jej istnienia dojrzewiała od dawna. Jak podkreślają badacze,

¹⁰ K. Bahoran, *AI-generated artworks: Challenging the traditional notions of copyright?* (praca magisterska, Tilburg University, 2020), s. 32.

¹¹ *Ibidem*, s. 37–38.

¹² *Ibidem*, s. 38.

¹³ Ustawa Ukrainy „O prawie autorskim i prawach pokrewnych” [Zakon Ukrainy „Pro awtorske pravo i sumizhni prava” z dnia 1 grudnia 2022 r. nr 2811-IX], art. 33 ust. 1.

ukraiński ustawodawca zrobił ten nowatorski krok, aby usunąć lukę prawną, odpowiadając na interesy twórców oprogramowania. Z ekonomicznego punktu widzenia główną przyczyną ustanowienia ochrony dla autonomicznych obiektów, które w przeciwnym razie mogłyby być swobodnie i bezpłatnie wykorzystywane przez kogokolwiek, stała się konieczność stymulowania innowacji i ochrony na dużą skalę nakładów kapitałowych firm z sektora IT i branż kreatywnych¹⁴.

2.2. Pojęcie „nieoryginalnego obiektu wygenerowanego przez program komputerowy”

Aby wytyczyć granicę między ludzką twórczością a rezultatami pracy systemu, ukraiński ustawodawca zastosował specyficzną konstrukcję pojęciową. Zgodnie z art. 33 ust. 1 Ustawy nr 2811-IX (2022), za „nieoryginalny obiekt wygenerowany przez program komputerowy” uznaje się obiekt odróżniający się od już istniejących obiektów tego rodzaju, stworzony wyłącznie w rezultacie funkcjonowania algorytmu, bez bezpośredniego twórczego udziału osoby fizycznej. Norma ta wyklucza z tej definicji klasyczne utwory, przy których tworzeniu człowiek jedynie wykorzystywał technologię jako pomocnicze narzędzie. Wybór koncepcji „nieoryginalności” jako głównego prawnego kryterium rozróżniającego nie jest przypadkowy. Jak podkreślają O. M. Taranenko i Ju. W. Jacenko, rezultaty autonomicznej pracy programu mają charakter wtórny w stosunku do ludzkiej twórczości i ze swojej natury są pozbawione właściwej człowiekowi cechy oryginalności¹⁵. Brak tego elementu nie pozwala na rozpatrywanie ich jako utworów w tradycyjnym rozumieniu, co uzasadnia zaliczenie ich do kategorii „nieoryginalnych” obiektów i rozciągnięcie na nie prawa o charakterze *sui generis* (zob. art. 33 ust. 1 Ustawy nr 2811-IX (2022)).

¹⁴ O. Doroshenko, L. Tarasenko, „Prawo sui generis na neoryhinalni obiekty, zhenerovani kompiuternoiu prohramoiu: novelty pravovoho rehuliuвання”, *Teoriia i praktyka intelektualnoi vlasnosti*, nr 3 (2023): 87, 90–92.

¹⁵ O. M. Taranenko, Yu. V. Yatsenko, *Poniattia ta sutnist shtuchnoho intelektu yak «tvortsia» ob'ektiv avtorskoho prava*, „Prawo i suspilstvo”, nr 2 (2024): 103–104, 106–107.

2.3. Przesłanki ochrony *sui generis*

Rozwinięciem tej koncepcji jest ścisłe określenie warunków ochrony w samej ustawie. Zgodnie z art. 33 ust. 1 Ustawy nr 2811-IX (2022), obiekt wygenerowany przez system SI uzyskuje ochronę *sui generis* jedynie w razie spełnienia trzech kluczowych przesłanek: (1) musi różnić się od już istniejących obiektów, (2) być rezultatem pracy programu komputerowego i (3) być stworzonym automatycznie, bez bezpośredniego udziału człowieka w procesie jego formowania. W doktrynie słusznie się podkreśla, że wymóg „odmienności” (ukr. відмінність) w tym przypadku ustanawia warunek umownej, lecz obowiązkowej „nowości”, co oznacza, że obiekt odtwarzający lub kopiujący inne istniejące wytwory nie podlega ochronie *sui generis*¹⁶, podczas gdy warunek braku ludzkiej ingerencji w sam proces generowania wyraźnie potwierdza, że ukraiński ustawodawca świadomie zrezygnował z kryterium „twórczego charakteru” (ukr. творчий характер) na rzecz ochrony rezultatu o charakterze czysto technicznym i inwestycyjnym.

2.4. Podmiot uprawniony z prawa *sui generis* do wygenerowanego obiektu

Techniczny charakter wygenerowanych obiektów staje się także przyczyną specyficznego uregulowania, określającego, jakim podmiotom przysługują prawa *sui generis*¹⁷. Prawa te nigdy nie należą do samej sztucznej inteligencji, ponieważ ukraińskie ustawodawstwo nie przyznaje jej podmiotowości prawnej. W konsekwencji nie posiada ona również zdolności prawnej. Zgodnie z art. 33 ust. 2 Ustawy nr 2811-IX (2022) prawa *sui generis* przysługują podmiotom posiadającym prawa majątkowe lub uprawnienia licencyjne do programu komputerowego. Należą do nich twórcy tego programu, ich następcy prawni, a także legalni użytkownicy oprogramowania. W praktyce szczegółowy podział tych praw między

¹⁶ S. I. Fokin, *Poniattia, oznaky, vydy obiektyv, zhenerovanykh kompiuternoiu prohramoiu ta vidminnist vid tvoriv, stvorenykh fizychnymy osobamy z vykorystanniam kompiuternykh technologij*, „Yurydychnyi naukoviy elektronnyi zhurnal”, nr 8 (2025): 70.

¹⁷ W ukraińskiej terminologii prawnej pojęcie prawa *sui generis* funkcjonuje jako „prawo szczególnego rodzaju” (ukr. право особlyvoho rodu).

twórcą a użytkownikiem programu, formułującym polecenie dla programu, zależy od warunków umownych, w szczególności od treści umów licencyjnych z użytkownikiem końcowym lub regulaminów świadczenia usług¹⁸. Niemniej jednak w doktrynie zauważa się spory dotyczące automatycznego nabywania praw *sui generis* przez zwykłych użytkowników. Jak twierdzą O. Doroshenko i L. Tarasenko, przyznanie praw majątkowych osobom korzystającym z programu wyłącznie na podstawie licencji niewyłącznej jest problematyczne, ponieważ istota praw *sui generis* powinna sprowadzać się przede wszystkim do ochrony inwestycji dokonanych przez twórców oprogramowania¹⁹. W tę dyskusję wchodzi również stanowisko I. Jakubiwśkyjego, który podkreśla, że warunkiem powstania prawa *sui generis* u użytkownika powinno być generowanie obiektu w procesie legalnej eksploatacji programu komputerowego²⁰.

2.5. Treść i charakterystyka prawa *sui generis* oraz czas trwania ochrony

Określenie kręgu uprawnionych podmiotów prowadzi bezpośrednio do ustalenia zakresu i okresu udzielanej im ochrony (art. 33 ust. 3 i 6 Ustawy nr 2811-IX (2022)). Ponieważ obiekty generowane przez systemy SI są tworzone bez twórczego udziału człowieka, ukraiński ustawodawca zasadnie wprost wykluczył powstanie w stosunku do nich jakichkolwiek praw osobistych. Ochrona w reżimie *sui generis* sprowadza się wyłącznie do sfery majątkowej, przyznając uprawnionej osobie wyłączne prawo do zezwalania innym osobom na korzystanie z wygenerowanego obiektu na podstawie odpowiedniej umowy (art. 33 ust. 8 Ustawy nr 2811-IX (2022)). Czysto majątkowy charakter tego prawa czyni je w pełni zbywalnym i dziedzicznym, co bezpośrednio potwierdzają art. 33 ust. 2 i 9 Ustawy nr 2811-IX (2022). Tym samym, zgodnie z art. 33 ust. 9 Ustawy nr 2811-IX (2022), możliwe jest

¹⁸ Ministry of Digital Transformation of Ukraine, *Response to the Questionnaire of the Special Rapporteur in the field of cultural rights regarding AI and Intellectual Property* (Kyiv 2025), sekcja 7.

¹⁹ O. Doroshenko, L. Tarasenko, *op. cit.*, s. 91–92.

²⁰ I. E. Yakubivskyi, „Cywilno-prawowy reżym obiektów, zgenerowanych sztucznym intelektem”, *Naukowy wisknyk Uzhorodskoho Narodnoho Uniwersytetu. Seria: Prawo*, t. 1, nr 82 (2024): 359–360.

zbycie tego prawa innej osobie na podstawie umowy, zgodnie z zasadami określonymi w art. 49 Ustawy nr 2811-IX (2022). Z kolei art. 33 ust. 2 Ustawy nr 2811-IX (2022) zalicza do kręgu uprawnionych również spadkobierców, co potwierdza dziedziczny charakter prawa *sui generis*.

Ten wyłącznie ekonomiczny charakter praw znajduje również odzwierciedlenie w skróconym czasie ich ochrony. W odróżnieniu od klasycznych utworów, do których autorskie prawa majątkowe podlegają ochronie przez 70 lat po śmierci autora, prawo *sui generis* wygasa po upływie zaledwie 25 lat, liczonych od 1 stycznia roku następującego po roku wygenerowania obiektu (art. 33 ust. 6 Ustawy nr 2811-IX (2022)). W doktrynie wskazuje się, że brak przyznania praw osobistych (niemajątkowych) oraz stosunkowo krótki czas ochrony tych obiektów wynikają z czysto majątkowego i nakierowanego na ochronę inwestycji charakteru prawa *sui generis*²¹. Teoretycznym uzasadnieniem dla wyboru reżimu *sui generis* jest teoria ochrony inwestycji, analogicznie do unijnej ochrony baz danych na podstawie dyrektywy o bazach danych, w której ta ochrona przysługuje niezależnie od oryginalności bazy, a opiera się na kryterium poniesienia znacznych nakładów finansowych, czasowych lub energii²². Jednak, jak zauważa L. Maydanyk, analizowane propozycje legislacyjne spotkały się z krytyką jako przedwczesne. Autorka wskazuje na brak wcześniejszych badań empirycznych uzasadniających taką ochronę, co może prowadzić do nadmiernej ochrony, na przykład w odniesieniu do tłumaczeń maszynowych, a także na fakt, że współczesna technologia nie pozwala jeszcze na uznanie istnienia w pełni autonomicznej sztucznej inteligencji, przez co programy pozostają jedynie agentami człowieka²³. Podobny sceptycyzm dostrzegalny jest na szczeblu unijnym, gdzie koncepcja praw *sui generis* dla wytworów sztucznej inteligencji jest obecnie odrzucana przez

²¹ O. Doroshenko, L. Tarasenko, *op. cit.*, s. 92.

²² L. Maydanyk, „Artificial Intelligence and Sui Generis Right: A Perspective for Copyright in Ukraine?”, *Access to Justice in Eastern Europe*, nr 3 (2021): 149–150.

²³ *Ibidem*, s. 150–151.

większość państw członkowskich z obawy przed zaburzeniem dynamiki konkurencyjnej w sektorze kreatywnym²⁴. Specyfika prawa *sui generis* tkwi w jego inwestycyjnej naturze. Ponieważ SI nie posiada podmiotowości prawnej, ustawa chroni nie twórcę, lecz osobę, która zapewniła finansowe i techniczne warunki do wygenerowania obiektu, co też usprawiedliwia krótszy okres ochrony.

III. Polskie i europejskie prawo a obiekty SI

3.1. Status obiektów SI w polskim prawie

Do analizy statusu prawnego rezultatów sztucznej inteligencji w polskim prawie niezbędne jest odwołanie się do cech pojęcia utworu. Zgodnie z art. 1 ust. 1 Ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych²⁵, przedmiotem ochrony jest każdy przejaw działalności twórczej o indywidualnym charakterze, wyrażony w jakiegokolwiek formie, niezależnie od jego wartości, przeznaczenia i sposobu wyrażenia. Chociaż norma ta nie wskazuje wprost na człowieka jako na twórcę utworu, w polskiej nauce prawa panuje w tej kwestii konsensus. Jak podkreślają A. Auleytner i M. J. Stępień, pomimo braku w definicji legalnej bezpośredniego wymogu ludzkiego pochodzenia utworu, większość przedstawicieli doktryny stoi na stanowisku, że twórczość i indywidualność to cechy właściwe wyłącznie człowiekowi. Konsekwencją tego jest to, że działalności systemów sztucznej inteligencji nie da się przypisać tych cech, przez co wygenerowane przez nie rezultaty nie są uznawane za utwory w rozumieniu polskiej ustawy i nie podlegają ochronie prawnoautorskiej²⁶. W rezultacie w polskim porządku prawnym powstaje pewna luka prawna: cenne z rynkowego punktu widzenia zasoby cyfrowe, wygenerowane przez SI, pozostają pozbawione jakiegokolwiek ochrony majątkowej.

²⁴ S. K. Karttunen, „Copyright of AI-generated works: Approaches in the EU and beyond”, portal europa.eu, [https://www.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2025/782585/EPRS_BRI\(2025\)782585_EN.pdf](https://www.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2025/782585/EPRS_BRI(2025)782585_EN.pdf) (dostęp: 10 czerwca 2026).

²⁵ Ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (tekst jedn.: Dz. U. z 2025 r. poz. 24).

²⁶ A. Auleytner, M. J. Stępień, *op. cit.*, s. 125.

Ten stan rzeczy stawia pod znakiem zapytania rentowność inwestycji w krajowy sektor wysokich technologii.

3.2. Stanowisko polskiej doktryny odnośnie do ochrony obiektów SI

W polskim piśmiennictwie prawniczym w dyskusji o statusie prawnym obiektów SI ujawnia się głęboki rozłam między dogmatyzmem a potrzebami rynku. Przedstawiciele tradycyjnego nurtu, tacy jak J. Szczotka, twierdzą, że w celu ratowania humanistycznego charakteru prawa autorskiego wszelkie wygenerowane przez SI obiekty powinny bezwarunkowo przechodzić do domeny publicznej, a propozycje ewentualnego usytuowania ochrony wytworów SI jako odrębnych dóbr w dziedzinie praw pokrewnych bądź w ramach instytucji analogicznej do amerykańskich rozwiązań nie są w pełni przekonujące ze względów podmiotowych oraz aksjologicznych²⁷. W nurcie tym podkreśla się, że indywidualny charakter utworu jest bezpośrednim odzwierciedleniem osobowości twórcy. Skoro sztuczna inteligencja nie posiada cech ludzkich, stanowiących podstawę osobowości, to nie może być podmiotem praw autorskich, ani występować z roszczeniami prawnymi²⁸. Jednak takie stanowisko ignoruje realia ekonomiczne i rynkowe. Jak słusznie oponuje K. Grzybczyk, automatyczne i bezwarunkowe przejście wygenerowanych obiektów do domeny publicznej wcale nie rozwiązuje problemów prawnych, a wręcz przeciwnie – prowadzi do wypełnienia przestrzeni cyfrowej nową porcją danych, niekoniecznie wysokiej jakości²⁹. Stanowisko tradycjonalistów odzwierciedla pasywne podejście do problemu, podczas gdy znaczna część badaczy dostrzega konieczność ochrony inwestycji.

3.3. Dyrektywa 2019/790 i *text mining*

²⁷ J. Szczotka, *op. cit.*, s. 331.

²⁸ A. Pirogowicz, *Wpływ sztucznej inteligencji na sferę prawa autorskiego* (Warszawa: Uczelnia Łazarskiego, 2024), s. 5–6.

²⁹ K. Grzybczyk, *Autorstwo wytworów systemów sztucznej inteligencji – oczekiwane światło w tunelu czy kolejny fałszywy trop?*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 87, nr 4 (2025): 88.

Zgodnie z Dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/790 w sprawie prawa autorskiego i praw pokrewnych na jednolitym rynku cyfrowym³⁰ europejski ustawodawca uregulował wyłącznie kwestie eksploracji danych, wprowadzając w artykułach 3 i 4 licencje ustawowe do celów eksploracji tekstów i danych. Normy te legalizują zwielokrotnianie utworów w celu ich zautomatyzowanej analizy zarówno w celach naukowych, jak i komercyjnych³¹.

Jednak ta Dyrektywa w żaden sposób nie wpływa na status prawny obiektów generowanych przez sztuczną inteligencję³². Brak specjalnych norm regulujących ochronę rezultatów pracy modeli generatywnych oznacza, że ich ocena prawna następuje wyłącznie na zasadach ogólnych, wymagających wykazania własnego intelektualnego wkładu twórczego człowieka jako autora³³. W rezultacie, chociaż etap zbierania danych jest zharmonizowany na poziomie UE, same rezultaty pracy takich systemów pozostają w luce legislacyjnej.

3.4. AI Act (2024) — zakres regulacji i prawo autorskie

Innym ważnym instrumentem regulacyjnym na poziomie UE jest rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1689, znane jako akt w sprawie sztucznej inteligencji³⁴. Wprowadza ono horyzontalne ramy prawne dla projektowania, wdrażania i stosowania systemów sztucznej inteligencji w Unii Europejskiej³⁵.

³⁰ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/790 z dnia 17 kwietnia 2019 r. w sprawie prawa autorskiego i praw pokrewnych na jednolitym rynku cyfrowym oraz zmiany dyrektyw 96/9/WE i 2001/29/WE (Dz. Urz. UE L 130 z 17.05.2019, s. 92–125).

³¹ J. Szczotka, *op. cit.*, s. 330 (przyp. 25).

³² E. Janik-Dybaś, „Prawo autorskie a sztuczna inteligencja”, *Radca Prawny w Administracji – Centrum Szkoleniowe Blog*, <https://rpwa.pl> (dostęp: 4 czerwca 2026).

³³ *Ibidem*.

³⁴ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1689 z dnia 13 czerwca 2024 r. w sprawie ustanowienia zharmonizowanych przepisów dotyczących sztucznej inteligencji [akt w sprawie sztucznej inteligencji] (Dz. Urz. UE L 2024/1689).

³⁵ E. Janik-Dybaś, *op. cit.*, s. 9.

W kontekście statusu prawnego takich systemów europejski ustawodawca wykluczył możliwość przyznania im podmiotowości prawnej. Zarówno we wskazanym rozporządzeniu, jak i w innych normach europejskich przyjęty został model odpowiedzialności ludzi, a także organizacji tworzących, wdrażających lub eksploatujących sztuczną inteligencję³⁶. Chociaż negacja podmiotowości prawnej SI i zachowanie antropocentryzmu zapobiegają rozmywaniu pojęcia twórcy, całkowite zignorowanie w tym akcie kwestii praw do rezultatów pracy SI utrwała lukę regulacyjną. Unia Europejska skupiła się wyłącznie na kwestiach bezpieczeństwa i kontroli ryzyka, nie dotykając potrzeby ochrony praw majątkowych inwestorów, stawiając europejskie podmioty z branży technologicznej w bardzo niekorzystnej sytuacji rynkowej.

3.5. Stanowisko Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej

Kluczowe znaczenie dla granic ochrony prawnoautorskiej w prawie UE ma orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (TSUE), które zharmonizowało pojęcie utworu. W wyroku w sprawie *Infopaq* TSUE orzekł, że obiekt podlega ochronie prawa autorskiego tylko wtedy, gdy stanowi własną twórczość intelektualną autora³⁷. W kolejnych wyrokach standard ten został doprecyzowany. W wyroku w sprawie *Painer* TSUE wskazał, że własna twórczość intelektualna musi odzwierciedlać osobowość twórcy, co dzieje się poprzez odcisnięcie na utworze jego osobistego piętna³⁸. Z kolei w wyrokach w sprawach *Football Dataco* i *Cofemel* TSUE podkreślił, że do uznania oryginalności utworu konieczne i wystarczające jest, aby odzwierciedlał on osobowość autora jako wyraz jego wolnych i twórczych wyborów³⁹. W ten sposób orzecznictwo to podnosi

³⁶ *Ibidem*.

³⁷ Wyrok TSUE z dnia 16 lipca 2009 r. w sprawie *Infopaq International A/S przeciwko Danske Dagblades Forening*, C-5/08, ECLI:EU:C:2009:465. Por. K. Baboran, *op. cit.*, s. 30–31.

³⁸ Wyrok TSUE z dnia 1 grudnia 2011 r. w sprawie *Eva-Maria Painer przeciwko Standard Verlags GmbH i in.*, C-145/10, ECLI:EU:C:2011:798, pkt 88–92.

³⁹ Wyrok TSUE z dnia 1 marca 2012 r. w sprawie *Football Dataco Ltd i in. przeciwko Yahoo! UK Ltd i in.*, C-604/10, ECLI:EU:C:2012:115; wyrok TSUE z dnia 12 września 2019 r. w sprawie *Cofemel — Sociedade de Vestuário SA przeciwko G-Star Raw CV*, C-683/17, ECLI:EU:C:2019:721.

barierę ludzkiej twórczości na nieosiągalny dla systemów SI poziom, co bezwarunkowo wyklucza autonomicznie generowane obiekty z zakresu ochrony prawa autorskiego.

Przedstawione wyżej orzecznictwo jednoznacznie wskazuje na konieczność istnienia czynnika ludzkiego w procesie twórczym. Jak zauważają P. B. Hugenholtz i J. P. Quintais, to właśnie dzięki dokonywaniu twórczych wyborów na różnych etapach powstawania utworu autor może odcisnąć na nim swoje osobiste piętno⁴⁰. W przypadku procesów realizowanych przez sztuczną inteligencję całkowicie autonomicznie kryteria te nie mogą być spełnione, ponieważ system komputerowy nie posiada osobowości ani zdolności do dokonywania świadomego wyboru⁴¹. Podobna ścisła i dogmatyczna interpretacja, chociaż chroni tradycyjny model prawa autorskiego, tworzy poważną lukę prawną w zakresie ochrony nakładów inwestycyjnych na rozwój nowych technologii. Sytuacja ta staje się bezpośrednim źródłem propozycji wprowadzenia nowych rozwiązań regulacyjnych o charakterze innowacyjnym.

Wnioski

Obecnie na poziomie Unii Europejskiej, w tym w Polsce, brakuje ochrony prawnej dla obiektów wygenerowanych przez sztuczną inteligencję, a powstała w związku z tym niepewność utrudnia ochronę inwestycji w nowe technologie, szczególnie w warunkach wysokiej dynamiki współczesnej konkurencji rynkowej. W tym kontekście ukraińska ustawa stanowi przykład praktycznego rozwiązania problemu. Mimo pewnych wad, model ten radzi sobie ze swoim podstawowym zadaniem na etapie, który można nazwać przejściowym⁴². Główna zaleta

⁴⁰ P. B. Hugenholtz, J. P. Quintais, „Copyright and Artificial Creation: Does EU Copyright Law Protect AI-Assisted Output?”, *IIC – International Review of Intellectual Property and Competition Law* 52, nr 9 (2021): rozdz. 2.2.

⁴¹ K. Bahoran, *op. cit.*, s. 30–31.

⁴² Y. Matsuura, „Redesigning IP Strategies in the Era of Generative AI — Moving Beyond Rejection or Engagement Toward Defining the Boundaries”, *Mitsui & Co. Global Strategic Studies Institute (MGSSI)*,

ukraińskiego podejścia polega na ochronie inwestycji w generowanie treści, przy jednoczesnym zachowaniu klasycznego modelu prawa autorskiego i jego ochrony, pozostawiając status autora wyłącznie osobie fizycznej. W związku z tym ukraińską ustawę można postrzegać jako punkt odniesienia dla Polski i Unii Europejskiej jako całości, oferujący gotowe i pragmatyczne rozwiązanie. Taki model może służyć jako podstawa do usunięcia luk w prawie bez konieczności zmiany podstawowych pojęć prawnych lub nadawania maszynom podmiotowości prawnej.

Jednak proponowane podejście zdecydowanie wymaga dopracowania. Przede wszystkim wskazane jest skrócenie okresu ochrony takich wytworów, ponieważ obowiązujący 25-letni okres jest ekonomicznie nieuzasadniony. Na dynamicznym rynku cyfrowym treści komercyjne szybko tracą aktualność. Jak wskazują badania branżowe, strony nieaktualizowane przez zaledwie dwa lata znajdują się już w strukturalnie gorszej pozycji konkurencyjnej, co czyni 25-letni okres ochrony *sui generis* ekonomicznie nieuzasadnionym.⁴³ Co więcej, ukraińskie ustawodawstwo nie rozstrzyga jednoznacznie kwestii ciężaru dowodu przy wyznaczaniu granicy między autonomiczną generacją a twórczością wspomaganą przez sztuczną inteligencję. Choć teoretyczny podział na te dwie kategorie jest w doktrynie powszechnie akceptowany, to w praktyce wykazanie, gdzie kończy się rola maszyny, a zaczyna indywidualny wkład człowieka, stanowi poważne wyzwanie dowodowe. Problem ten staje się szczególnie palący w sytuacji, gdy sztuczna inteligencja coraz częściej działa w roli zaawansowanego narzędzia wspierającego proces twórczy, podobnie jak w swoim czasie uczyniły to programy graficzne. Potwierdzają to wyniki badania przeprowadzonego przez Designer Fund i Foundation Capital wśród ponad 900 projektantów z ponad 60 krajów, według którego wykorzystywanie SI w skali tygodnia w zadaniach projektowych wzrosło w

https://www.mitsui.com/mgssi/en/report/detail/_icsFiles/afieldfile/2026/05/27/2604_q_matsuura_e.pdf (dostęp: 9 czerwca 2026), s. 3–4.

⁴³ L. Linehan, „What Is Content Decay? (And How to Fix It Before It Tanks Your Traffic)”, *Ahrefs Blog*, <https://ahrefs.com/blog/content-decay/> (dostęp: 9 czerwca 2026).

ciągu jednego roku z 54% do 91%, a 75% respondentów korzysta z niego codziennie.⁴⁴ Z kolei wiodący dostawcy oprogramowania projektowego wskazują, że nowe funkcje SI służą głównie automatyzacji powtarzalnych zadań, podczas gdy ostateczny kierunek kreatywny pozostaje pod pełną kontrolą człowieka.⁴⁵ W związku z tym autorzy takich utworów powinni mieć możliwość ochrony swoich praw majątkowych i osobistych, a przyszłe regulacje powinny uwzględniać twórczy wkład człowieka, unikając automatycznego pozbawiania autorów ich osobistych praw autorskich.

Bibliografia

I. Akty prawne

Dyrektywa 96/9/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 marca 1996 r. w sprawie ochrony prawnej baz danych [Dz. U. UE. L. z 1996 r. Nr 77, str. 20 z późn. zm.].

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady [UE] 2019/790 z dnia 17 kwietnia 2019 r. w sprawie prawa autorskiego i praw pokrewnych na jednolitym rynku cyfrowym oraz zmiany dyrektyw 96/9/WE i 2001/29/WE [Dz. Urz. UE L 130 z 17.05.2019, s. 92–125].

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady [UE] 2024/1689 z dnia 13 czerwca 2024 r. w sprawie ustanowienia zharmonizowanych przepisów dotyczących sztucznej inteligencji [akt w sprawie sztucznej inteligencji] [Dz. Urz. UE L 2024/1689].

Ustawa Ukrainy z dnia 1 grudnia 2022 r. „O prawie autorskim i prawach pokrewnych” [Zakon Ukrainy nr 2811-IX].

⁴⁴ Designer Fund, „AI in Design 2026: The inflection point is here”, *Designer Fund Blog*, <https://www.designerfund.com/blog/ai-in-design-2026/> (dostęp: 9 czerwca 2026).

⁴⁵ Figma, „What is good design in the age of AI?”, *Figma Blog*, <https://www.figma.com/blog/what-is-good-design-in-the-age-of-ai/> (dostęp: 9 czerwca 2026).

Ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych [tekst jedn.: Dz. U. z 2025 r. poz. 24].

II. Orzecznictwo

Wyrok TSUE z dnia 1 grudnia 2011 r. w sprawie *Eva-Maria Painer przeciwko Standard VerlagsGmbH i in.*, C-145/10, ECLI:EU:C:2011:798.

Wyrok TSUE z dnia 1 marca 2012 r. w sprawie *Football Dataco Ltd i in. przeciwko Yahoo! UK Ltd i in.*, C-604/10, ECLI:EU:C:2012:115.

Wyrok TSUE z dnia 12 września 2019 r. w sprawie *Cofemel — Sociedade de Vestuário SA przeciwko G-Star Raw CV*, C-683/17, ECLI:EU:C:2019:721.

Wyrok TSUE z dnia 16 lipca 2009 r. w sprawie *Infopaq International A/S przeciwko Danske Dagblades Forening*, C-5/08, ECLI:EU:C:2009:465.

III. Materiały legislacyjne i urzędowe

Ministry of Digital Transformation of Ukraine, *Response to the Questionnaire of the Special Rapporteur in the field of cultural rights regarding AI and Intellectual Property*, Kyiv: Ministry of Digital Transformation of Ukraine, 2025.

IV. Literatura

Auleytner A., Stępień M. J., *Prawnoautorska ochrona rezultatów działalności intelektualnej człowieka obejmujących wytwory sztucznej inteligencji*, „Monitor Prawniczy” 2020, nr 20, dodatek „Prawo Nowych Technologii”, s. 125–130.

Bahoran K., *AI-generated artworks: Challenging the traditional notions of copyright?*, praca magisterska, Tilburg University, Tilburg 2020.

Bar A., *Prawo autorskie w erze sztucznej inteligencji. Uwagi na tle historii „Portretu Edmonda de Belamy”*, „Prawo Mediów Elektronicznych” 2022, nr 1, s. 17–24.

Doroshenko O., Tarasenko L., *Prawo sui generis na neoryhinalni obiekty, zhenerovani kompiuternoiiu prohramoiu: novelty pravovoho rehuliuvannia* [Sui generis right to

non-original objects generated by a computer program: novelties of legal regulation], „Teoriia i praktyka intelektualnoi vlasnosti” 2023, nr 3, s. 87–96.

Fokin S. I., *Poniattia, oznaky, vydy obektiv, zhenerovanykh kompiuternoiu prohramoiu ta vidminnist vid tvoriv, stvorenykh fizychnymy osobamy z vykorystanniam kompiuternykh technologij* [Concept, signs, types of objects generated by a computer program and difference from works created by individuals using computer technologies], „Yurydychnyi naukovi elektronnyi zhurnal” 2025, nr 8, s. 69–72.

Grzybczyk K., *Autorstwo wytworów systemów sztucznej inteligencji – oczekiwane światło w tunelu czy kolejny fałszywy trop?*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 2025, R. 87, zeszyt 4, s. 81–98.

Hugenholtz P. B., Quintais J. P., *Copyright and Artificial Creation: Does EU Copyright Law Protect AI-Assisted Output?*, „IIC – International Review of Intellectual Property and Competition Law” 2021, vol. 52, issue 9, s. 1190–1216.

Maidanyk L., *Artificial Intelligence and Sui Generis Right: A Perspective for Copyright in Ukraine?*, „Access to Justice in Eastern Europe” 2021, nr 3 (11), s. 144–154.

Pirogowicz A., *Wpływ sztucznej inteligencji na sferę prawa autorskiego*, Warszawa: Uczelnia Łazarskiego, 2024.

Szczotka J., *Sztuczna inteligencja vs prawo autorskie – pytanie o finał starcia. Futurologia, a może to już jutro?*, „Studia Iuridica Lublinensia” 2024, vol. 33, nr 1, s. 317–334.

Taranenko O. M., Yatsenko Yu. V., *Poniattia ta sutnist shtuchnoho intelektu yak «tvortsia» obektiv avtorskoho prava* [Concept and essence of artificial intelligence as a "creator" of copyright objects], „Prawo i suspilstvo” 2024, nr 2, s. 102–108.

Yakubivskyi I. E., *Cyvilno-pravovyi rezhyim obektiv, zhenerovanykh shtuchnym intelektom* [Civil law regime of objects generated by artificial intelligence],

„Naukowy wisnyk Uzhorodskoho Narodnoho Uniwersytetu. Seria: Prawo” 2024, nr 82, t. 1, s. 355–361.

V. Źródła internetowe

Designer Fund, *AI in Design 2026: The inflection point is here*, „Designer Fund Blog” 2026, [online] <https://www.designerfund.com/blog/ai-in-design-2026/> (dostęp: 9 czerwca 2026).

Figma, *What is good design in the age of AI?*, „Figma Blog” 2024, [online] <https://www.figma.com/blog/what-is-good-design-in-the-age-of-ai/> (dostęp: 9 czerwca 2026).

Janik-Dybaś E., *Prawo autorskie a sztuczna inteligencja*, „Radca Prawny w Administracji – Centrum Szkoleniowe Blog” 2026, [online] <https://rpwa.pl> (dostęp: 4 czerwca 2026).

Karttunen S. K., Copyright of AI-generated works: Approaches in the EU and beyond, „portal europarl.europa.eu” 2025, [online] [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2025/782585/EPRS_BRI\(2025\)782585_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2025/782585/EPRS_BRI(2025)782585_EN.pdf) (dostęp: 10 czerwca 2026).

Linehan L., *What Is Content Decay? (And How to Fix It Before It Tanks Your Traffic)*, „Ahrefs Blog” 2026, [online] <https://ahrefs.com/blog/content-decay/> (dostęp: 9 czerwca 2026).

Matsuura Y., *Redesigning IP Strategies in the Era of Generative AI — Moving Beyond Rejection or Engagement Toward Defining the Boundaries*, „Mitsui & Co. Global Strategic Studies Institute (MGSSI)” 2026, [online] https://www.mitsui.com/mgssi/en/report/detail/_icsFiles/afieldfile/2026/05/27/2604_q_matsuura_e.pdf (dostęp: 9 czerwca 2026).

TrafficWatchdog, *Prawa autorskie do obrazów generowanych przez AI – stan na rok 2025*, „TrafficWatchdog Blog” 2025, [online]

<https://trafficwatchdog.pl/pl/blog/hwwk9tbje204okjcz596h7q/prawa-autorskie-do-obrazow-generowanych-przez-ai-stan-na-rok-2025> (dostęp: 9 czerwca 2026).

Uchmańska U., *Regulacje prawne w zakresie AI na świecie*, „portal Crido.pl” 2025, [online] <https://crido.pl/blog-business/miedzy-kodem-a-paragrafem-regulacje-prawne-w-zakresie-ai-na-swiecie/> (dostęp: 9 czerwca 2026).